

POSTAVIT DŮM, ZASADIT STROM A ZPLODIT SYNA/DCERU...

Kázání ze soboty 5.3.2022 – br. Josef Dvořák

„Moudrost je lepší než válečné zbraně, mnoho dobrého však zničí jediný hříšník/hřích.“ (Kaz 9,18)

Vážené bohoslužebné shromáždění, milé sestry a bratři, milí studenti, mládežníci,

na každého z nás doléhá válka v Evropě – na Ukrajině. Zazněl biblický verš. Nikdy za svůj život jsme nebyli uvnitř tohoto sdělení tak intenzivně jako v těchto dnech. Starý zákon užívá pro válku dva termíny. Ten první – dosti častý (1) – se poprvé v Bibli objevuje v knize, ve které přichází nové téma, totiž politika. (2. Moj 15,3)

V citovaném verši knihy Kazatel se nachází jiný termín. Je pozoruhodný. Neboť sloveso, od něhož jsou slova „válka“, „válečný“ či „boj“, „bojovný“ odvozena, ve většině výskytů znamená „přibližovat se“, „přicházet blíž“, „být blízko“ (2). Od tohoto slovesa je pak odvozeno též podstatné jméno „nitro“, „střed“ (3), ovšem také „obět“, „obětní dar“ (4). Jen devět výskytů ve Starém zákoně se týká vedení války či boje (5). V celé knize Kazatel je jen jednou. Jaká je souvislost? Válka přitahuje naši pozornost, spotřebovává svou hrůzou naši životní energii. Moudré jednání dnes spočívá v tom, abychom válku nenechali proniknout do našeho nitra. Válka se nesmí stát středem našeho života. Kniha Kazatel praví: **„Moudrost je lepší než válečné zbraně, mnoho dobrého však zničí jediný hříšník/hřích.“** Tato slova platí o každém z nás, o jednom však v těchto časech zvláště... Moudrost je to, co je dáno člověku shůry. Moudrým počínáním je nepustit válku do svého nitra. A dveřmi, jimiž se dnešní brutální válka může dostávat do hlav a srdcí lidí, je nenávist. Na což upozorňoval již Mojžíš.

Když je Mojžíšovi 119 let a 11 měsíců (přijímám pohled Talmudu), má před sebou poslední měsíc svého života. Co udělá? Mojžíš poslední měsíc svého života pro mladou generaci udělá to nejdůležitější, co může: **„V Zajordání v moábské zemi začal Mojžíš vysvětlovat tento zákon.“** (5. Moj 1,5) Mojžíš vysvětluje, ozřejmuje Hospodinovo slovo. Tóru. A co mimo jiné říká? **„Nebudeš si hnusit Egyptána, neboť jsi byl hostem v jeho zemi.“** (5. Moj 23,7) Mojžíš mluví k nové generaci. Rodiče a prarodiče těchto Izraelitů vyšli z Egypta. Na vyjití z Egypta potřeboval Mojžíš jediný den. Aby Egypt vyšel z Izraelitů, bylo zapotřebí čtyřiceti let. Mladí muži se ve starověku ženili mezi 16 až 18 rokem. Ženy se vdávaly mezi 14 až 16 rokem. Až třetí generace po vyjití z Egypta nemá mentalitu otroků. Přesto i nově generaci, kterou čeká zanedlouho boj o zemi zaslíbenou, Mojžíš říká: **„Nepěstujte si vůči Egyptanům pocit ohavnosti.“** Pro dnešní mladé lidi je asi srozumitelnější říct: **Nemějte v sobě nenávist. Proč? Kdo je nenávistný, nemůže být svobodný.**

Kým Mojžíš byl, když takto vysvětluje Hospodinův zákoník? Když se Mojžíš narodil, byl určen ke genocidě jakožto židovské novorozeně. Když bylo Mojžíšovi 40 let, stal se vrahem. Coby princ egyptský zabil Egyptána. Zmiňují to první slova, která Mojžíš od Izraelitů uslyšel: **„Máš v úmyslu mě zavraždit, jako jsi zavraždil toho Egyptána?“** (2. Moj 2,14) Když bylo Mojžíšovi 80 let, čekali bychom, že dožije svůj život jako pastýř. Místo toho se stal klíčovou osobností dějin spásy, skrze něj Hospodin vyvedl Izrael z Egypta. A když je Mojžíšovi 119 let a 11 měsíců, stojí na prahu země zaslíbené, do které nevejde, a mimo jiné klade

mladé generaci na srdce: Nebud'te nenávistní vůči Egypťanovi. Pocit ohavnosti vůči druhým lidem, nenávist, jsou spouštěčem násilí, brutálního ubližování, válečných běsů.

Co dalšího k dané tématice Mojžíš z Hospodinova zákoníku ozřejmuje? Tvrdí, že důležitější než válka je domov: „**A promluví správce k lidu řka: „Kdo je ten muž, který postavil dům nový a neprosvítíl ho (hebr. ch-n-k)? Jde a vrátí se domů, aby nezemřel ve válce, aby ho muž jiný (cizí) nesvítíl (hebr. ch-n-k).“** (5. Moj 20,5–7) Jsme vedeni k „nadhledu“, že válka bude soustavně součástí lidstva (až do skonání věků) a násilí bude přicházet ke slovu právě také v kontextu s náboženským chováním člověka (viz 1. Moj 4). Žel není tomu jinak ani ve třetím desetiletí jednadvacátého století, leč právě válka ani násilí nemají být objektem naší soustředěné pozornosti. V jádru Hospodinova slova jsme povoláni k **smysluplnému životu** válkám i násilí navzdory, a to uskutečňováním Bohem podněcovaných hodnot. Mimo jiné důležitější než válka je budovat nový domov. Podle našich překladů „vysvětit nově postavený dům“ je důležitější než (i obranná) válka. Z jakých důvodů? M. Buber a F. Rosenzweig ono „vysvětit dům“ převádějí do němčiny: „*vyzbroit dům*“ či „*dokončit dům*“ (něm. rüsten). Každá válka domy ničí, rodiny či děti mrzačí, zabíjí, kdežto dům (domov) rodinu spoluvytváří, chrání, pro ledacos do života vyzbrojuje.

Co dalšího k dané tématice Mojžíš z Hospodinova zákoníku ozřejmuje? Tvrdí, že důležitější než válka jsou životodárné hodnoty: „**A kdo je ten muž, který vysadil vinici a ještě z ní nesklízel? Vráť se domů, aby nezemřel ve válce, a aby muž jiný (cizí) z ní nesklízel.**“ (5. Moj 20,6) V naší zemi bychom hovořili o tom, že důležitější než válka je ochrana půdy, sadů, hospodářských zvířat. Ve starověkém Izraeli vinice zaručovali také péči o nejohroženější – vdovu a sirotka. Při vinobraní (*Svátek stánků*) měly paběrky zůstat „*chudému a přichozímu*“. (Lv 19,10) Dodnes platí, pokud lidé nezasejí, čeká je hlad, bída. Jídlo je základní životní potřebou i člověka. Věžňové podle V. E. Frankla mívali dvojí typ snů: o vaně s horkou vodou a o jídle. I ve válce jsou stromy pod ochranou Boží: „**Když budeš dlouhou dobu obléhat nějaké město a v boji se ho zmocniš, nezničíš jeho stromový a nebudeš je vytínat sekerou. Vždyť z něho můžeš jíst. Nekácej je!...**“ (5. Moj 20,19)

Co dalšího k dané tématice Mojžíš z Hospodinova zákoníku ozřejmuje? Tvrdí, že důležitější než válka je svatba snoubenců: „**A kdo je ten muž, který se zasnoubil s ženou a nevzal si ji? Vráť se domů, aby nezemřel ve válce, a aby si ji muž jiný (cizí) nevzal.**“ (5. Moj 20,7) Důležitější než válka je rodina. Zasnoubený muž byl od války Hospodinovým zákoníkem osvobozen.

Co dalšího k dané tématice Mojžíš z Hospodinova zákoníku ozřejmuje? Tvrdí, že důležitější než válka jsou děti, rodina: „**Když si vezme muž ženu novou, nevytáhne ve vojenském tažení a nebude služba naložena na něho, v každém případě /je/ zproštěn; bude ve svém domě rok jeden, v němž rozradostní ženu svojí (naplní radostí, daruje radost ženě svojí), kterou si vzal.**“ (5. Moj 24,5) Během roku mohla žena otěhotnět, nebo se manželům mohlo narodit miminko. Válka děti zabíjí, nebo mrzačí, manželství je přivádí na svět a opatruje. Deníky z 2. světové války prokazují, že voják od rodiny nejvíce toužil přejít a vrátit se domů k ženě i dětem. Rodina se tak stává nejvnitřnější motivací míru. Matka Tereza z Kalkaty říkala, že světový mír se buduje doma. „**...rok jeden naplní radostí ženu svojí, kterou si vzal.**“ V Mojžíšových knihách (v Tóře) sloveso „*radovat se*“ nalezneme mimo dva výskyty (6) výhradně v Dt, a to vždy v souvislosti s bohoslužbou! Konkrétně jde o to, „*radovat se před tváří Hospodinovou*“ či „*radovat se z tváře Hospodinovy*“ (7) , z toho, že nás Hospodin vidí, naslouchá nám, že k nám mluví. Jeden rabín předal novomanželům vzácnou moudrost: „*Štěstí*“, řekl, „*najdete jenom doma. Jinde byste ho sotva hledali.*“ (8)

Ono české pořekadlo „postavit dům, zasadit strom, zplodit syna“ má hodnotovou oporu v samotném Hospodinu již více než 3 tisíciletí. Dům, životodárné zdroje, rodina – děti jsou důležitější než válka se stejnou naléhavostí, jako se nesmí války účastnit zbabělci: „**Ten, kdo je bojácný a zbabělý, ať se vrátí domů, aby jeho bratři neztratili odvahu jako on.**“ (5. Moj 20,8)

Amen

(1) Hebrejsky *milchama* (601x). Viz HELLER, Jan. *Vocabularium biblicum septem linguarum, Biblický slovník sedmi jazyků*. Praha: Vyšehrad, 2006.

(2) Hebrejsky *k-r-b* (280x).

(3) Hebrejsky *kereb* (227x). V akadštině slovo *kerbū* znamenalo „vnitřnosti“. *Theological Dictionary of The Old Testament*. Vol. XIII. Michigan: Grand Rapid, 2004, s. 148–152.

(4) Hebrejsky *korban* (80x).

(5) Hebrejsky *kerab* (9x). 2Sa, 17,11; Za 14,3; Ž 55,22; 68,31; 78,9; 144,1; Jb 38,23 a Kaz 9,18.

(6) 2Moj 4,14 a 3Moj 23,40.

(7) 5Moj 12,7.12.18; 14,26; 16,11.14; 26,11; 27,7. 5Moj 33,18 je radostí z požehnání.

(8) FANTLOVÁ, Zdenka. *Klíď je síla, řek' tatínek*. Praha: PRIMUS 2008, s. 21.